

Bijlage - Overzicht maatregelen

Om uitvoering te geven aan de motie Sienot/Dik-Faber (Kamerstuk 35570 XIII, nr. 37) heeft het ministerie van EZK de afgelopen weken diverse stakeholders gesproken. Daarbij wordt onder andere gesproken over het rapport van de Studiegroep Invulling klimaatopgave Green Deal: 'Bestemming Parijs'. Stakeholders zijn in de gelegenheid gesteld om aanvullende maatregelen aan te dragen die nog niet in deze rapportage waren meegenomen.

Verschillende partijen hebben aanvullende maatregelen aangedragen, in totaal zijn 18 aanvullende ideeën bij het ministerie van EZK binnengekomen. Zoals in de Kamerbrief van 29 januari 2021 aangegeven, heeft het kabinet deze maatregelen waar mogelijk uitgewerkt ten behoeve van de formatie. Daarbij heeft het kabinet maatregelen ook beoordeeld op juridische en technische uitvoerbaarheid.

Grofweg zijn hierbij drie type maatregelen te onderscheiden, namelijk

- I. Maatregelen die aanvullend zijn t.a.v. de maatregelen die in het kader van de Studiegroep of andere onderzoekstrajecten zijn uitgewerkt.
- II. Maatregelen die in grote mate overlappen bij maatregelen die reeds in het traject van de Studiegroep invulling klimaatopgave Green Deal of op dit moment in andere onderzoekstrajecten zijn uitgewerkt.
- III. Maatregelen die juridisch en/of technisch niet uitvoerbaar zijn en/of uitwerking complex is en om die reden in dit traject niet nader worden uitgewerkt.

Hieronder is een overzicht weergegeven van de ontvangen maatregelen. Daarbij is per maatregel een toelichting opgenomen tot welke type deze behoort en of deze verder is uitgewerkt. De maatregelen die vallen onder Type I zijn als bijlage bij deze Kamerbrief opgenomen. Deze maatregelen zijn, in tegenstelling tot de maatregelen die in het kader van de studiegroep zijn uitgewerkt, niet gevalideerd door onderzoeksbureaus.

Nr.	Maatregel	Toelichting	Indiener	Toelichting
1	Generatietoets als afwegingskader voor klimaatbeleid	Effecten van klimaatbeleid op verschillende (en dus ook toekomstige) generaties, zoals kosten, gevolgen leefomgeving, benodigde klimaatadaptatie, etcetera, worden meegenomen in beleidsontwikkeling.	Jonge Klimaatbeweging	Op dit moment onderzoekt het ministerie van BZK in het kader van de motie Segers/Jetten (Kamerstukken II 2019-2020, 35 300 nr 24) in samenwerking met de initiatiefnemers en de planbureaus de mogelijkheden voor een generatietoets om de effecten van nieuw beleid en nieuwe wetgeving op de verschillende generaties in kaart te brengen. De uitkomsten van dit onderzoek worden voor de zomer met de Kamer gedeeld. Op grond van de uitkomsten kan de ontwikkelde methodiek ook worden gebruikt om de effecten van het klimaatbeleid op verschillende generaties te meten.
2	Gedragsaanpak klimaat	Een samenhangende gedragsaanpak met een combinatie van voorlichting, fiscale prikkels, normering en samenwerking met bedrijven.	Jonge Klimaatbeweging	Deze maatregel overlapt in grote mate met een maatregel gericht op gedragsverandering (zie maatregel 18 in deze tabel)
3	Isolatie tegoed gebouwde omgeving – isolatie spouwmuren en vloer	Opstellen van een subsidieregeling voor eigenaren van woningen met niet-geïsoleerde spouwmuren en vloeren.	Jonge Klimaatbeweging	In het rapport van de Studiegroep invulling klimaatopgave Green Deal zijn maatregelen uitgewerkt die toezien op stimulering van isolatiemaatregelen, bijvoorbeeld maatregel 40 en 41.
4	Beprijzing budgetneutraal	Fossiele producten fiscaal meer belasten t.o.v. duurzame producten. Uitgangspunt is dat het budgetneutraal voor burgers en bedrijfsleven wordt vormgegeven.	Grootouders voor het Klimaat	In het rapport van de Studiegroep en in het rapport Fiscale vergroening en grondslagerosie, zijn diverse maatregelen uitgewerkt die inzet van fossiele technieken zwaarder belasten, bijvoorbeeld maatregel 8, 9 en 11 van het studiegroepprapport.
5	Bevorderen investeren in duurzaamheid – differentiatie winstbelasting	Om beleggers te verleiden om hun geld te steken in duurzame economische activiteiten en beleggingen in de fossiele economie minder rendabel te maken, wordt een differentiatie van de winstbelasting ingevoerd.	Grootouders voor het Klimaat	Ondernemers worden via de MIA/VAMIL reeds gestimuleerd om te investeren in milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen, omdat met deze regelingen de fiscale winst wordt verlaagd. Een verdere differentiatie van de winstbelasting, waarbij de te betalen winstbelasting wordt gebaseerd op duurzaamheidskenmerken van activiteiten van een bedrijf, is complex en op dit moment nog niet uitvoerbaar. Zo moet per bedrijf worden gecontroleerd <i>met welke activiteiten</i> de winst tot stand is gekomen en moeten de activiteiten objectief kunnen worden gescoord op duurzaamheid. Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat er op dit moment nog geen uniforme definitie van duurzaamheid is. Dit wordt naar verwachting dit jaar uitgewerkt in Europees verband in de Taxonomie regelgeving.
6	Bevorderen investeren in	Het invoeren van een (oplopend) verplicht	Grootouders voor	Uitwerking van deze maatregel is complex, onder andere

Nr.	Maatregel	Toelichting	Indiener	Toelichting
	duurzaamheid door financiële instellingen	aandeel van duurzame investeringen in de totale portefeuille van financiële instellingen.	het Klimaat	doordat er op dit moment nog geen uniforme definitie van duurzaamheid is. Dit wordt naar verwachting dit jaar uitgewerkt in Europees verband in de Taxonomie regelgeving. Daarnaast leidt deze maatregel mogelijk tot perverse prikkels omdat het risico dat deze maatregel een negatief effect heeft voor actieve beleggers die bedrijven stimuleren in de transitie náár duurzaam, aangezien deze investeringen (nog) niet als duurzame investeringen kwalificeren.
7	Beprijzen niet duurzame producten - Verschuiving van BTW naar Belasting op Toegevoegde Koolstof/Milieuschade (BTK/BTM)	Een verschuiving van Belasting op Toegevoegde Waarde (BTW) naar Belasting op Toegevoegde Koolstof (BTK) en Belasting op Toegevoegde Milieuschade (BTM).	Grootouders voor het Klimaat	De uitwerking is complex en de maatregel is (op korte termijn) niet uitvoerbaar. Zo is het niet mogelijk om de koolstofwaarde van (samengestelde) producten eenduidig vast te stellen.
8	Subsidie lage temperatuur verwarming	(extra) Subsidie warmtepompen en verduurzaming woningen voor wijken waar warmtenetten geen aantrekkelijke optie zijn.	Grootouders voor het Klimaat	In het kader van de studiegroep zijn maatregelen uitgewerkt die toezien op stimulering van isolatiemaatregelen en subsidie van warmtepompen via de ISDE, bijvoorbeeld maatregel 39.
9	Instellen Ministerie van Wonen, Ruimtelijke Ordening en Milieu	Instellen Ministerie van Wonen, Ruimtelijke Ordening en Milieu dat regie voert over de samenhang van wonen, transport, en vestiging van bedrijven.	Grootouders voor het Klimaat	Maatregel levert geen significante bijdrage aan emissiereductie richting 2030 en is daarom niet verder uitgewerkt in een apart fiche.
10	Invoeren EU grensbelasting op CO2	Invoering van een CO2 grensbelasting door de EU om de Europese industrie te beschermen tegen oneerlijke concurrentie van andere landend	Grootouders voor het Klimaat	Binnen de EU wordt gewerkt aan een voorstel voor een Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), een koolstofheffing aan de grens. Deze moet i) koolstoflekkage voorkomen, door een ongelijk speelveld met de rest van de wereld recht te trekken; en ii) betere prikkels te geven voor vergroening. Nederland is positief over het principe van een CBAM, kijkt uit naar het voorstel van de Europese Commissie, en werkt in Europees verband verder aan de uitwerking hiervan. Om deze reden is dit voorstel niet nader uitgewerkt.
11	Eerlijke beprijzing luchttransport	Belastingheffing op luchtvaart in overeenstemming met veroorzaakte klimaat en milieuschade. Afschaffen vrijstelling BTW en heffingen instellen op vliegtuigbrandstoffen.	Grootouders voor het Klimaat	Maatregelen gericht op het verhogen van de vliegbelasting, een btw op vliegtickets en accijns op kerosine zijn uitgewerkt in het traject Fiscale vergroening en grondslagerosie. ¹ Vrijstellingen zijn vastgelegd via regelingen in het kader van de Europese richtlijnen als via internationale, Europese en

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/05/18/fiscale-vergroening-en-grondslagerosie>

Nr.	Maatregel	Toelichting	Indiener	Toelichting
				bilaterale verdragen, hetgeen de mogelijkheid tot eigenstandig handelen van Nederland en het effect daarvan beperkt.
12	Eerlijke beprijzing zeetransport	Belastingheffing op zeescheepvaart in overeenstemming met veroorzaakte klimaat en milieuschade. Afschaffen vrijstelling BTW en heffingen instellen op bunkerbrandstoffen.	Grootouders voor het Klimaat	Vrijstellingen zijn vastgelegd via regelingen in het kader van de Europese richtlijnen, hetgeen de mogelijkheid tot eigenstandig handelen van Nederland en het effect daarvan beperkt. In het kader van het traject fiscale vergroening en grondslag erosie, zijn maatregelen uitgewerkt die pleiten voor het in internationaal verband afschaffen van de accijnsvrijstellingen voor de binnen- en zeescheepvaart. ²
13	Duurzaamheid voorwaarde voor innovatiesteun	Van alle bedrijven die innovatiesteun krijgen, wordt commitment gevraagd om op termijn klimaatneutraal te worden en circulariteit na te streven	Grootouders voor het Klimaat	De uitvoering hiervan is ingewikkeld omdat innovatiebeleid gericht is op ondersteuning en ontwikkeling van technieken die op de (lange) termijn pas tot uitrol kunnen leiden. Deze inherente onzekerheid zorgt ervoor dat het lastig is om de termijn en type commitment vast te stellen. Bovendien kan een verplichting er ook voor zorgen dat juist partijen die nu nog niet kunnen overzien of en hoe ze op termijn klimaatneutraal en circulair moeten zijn, vanwege dit risico afzien van innovatie.
14	Versnelde uitrol van energie uit water	Extra inzet op uitrol van energie uit water in innovatiebeleid om tot versnelde uitrol te komen.	Dutch Marine Energy Centre	Op basis van de huidige inzichten zijn de genoemde 'Elektriciteit uit Water'-technieken (getijden, golven) nu, in 2030 en 2050 niet kosteneffectief en hebben onvoldoende focus en massa om een significante bijdrage te leveren. Zoals uit de aangekondigde Kamerbrief m.b.t. Elektriciteit uit Water (EuW) zal blijken, wordt met kennisinstellingen en TKI's gekeken welke EuW technologie nog nader onderzoek behoeft. Daarbij staat wel voorop dat de technologie op een kostenefficiënte wijze een significante bijdrage moet kunnen leveren aan de energietransitie.
15	Versnelde uitrol blue energy	Opschaling van Blue Energy van Pilot naar Demo (0,5 MW) naar Full Scale 100 MW	REDstack BV	Op basis van de huidige inzichten zijn de genoemde 'Elektriciteit uit Water'-technieken (getijden, golven) nu, in 2030 en 2050 niet kosteneffectief en hebben onvoldoende focus en massa om een significante bijdrage te leveren. Zoals uit de aangekondigde Kamerbrief m.b.t. Elektriciteit uit Water (EuW) zal blijken, wordt met kennisinstellingen en TKI's gekeken welke EuW technologie nog nader onderzoek behoeft. Daarbij staat wel voorop dat de technologie op een kostenefficiënte wijze een significante bijdrage moet kunnen

² Idem

Nr.	Maatregel	Toelichting	Indiener	Toelichting
				leveren aan de energietransitie.
16	Aquathermie als warmtebron voor de gebouwde omgeving	Grootschalige pilots voor opschaling en toepassing van aquathermie in de gebouwde omgeving	Green Deal Aquathermie en Netwerk Aquathermie	Richting 2030 zal de bijdrage van aquathermie nog niet substantieel zijn. Hoewel de techniek voordelen kent in situaties met relatief goed geïsoleerde woningen en een juiste warmtevraagdichtheid, vergt het systeem nog relatief hoge investeringskosten. Om toch vroegtijdig ervaring op te doen is er (i) de Green deal Aquathermie opgestart en (ii) zijn er 12 aquathermie projecten in het programma Proeftuinen Aardgasvrije Wijken traject gegund. Beide hebben als doel het bundelen van kennis en ervaring om de toepassing van aquathermie verder te verkennen en waar mogelijk op te schalen. Een update en/of de resultaten van deze initiatieven zal worden meegenomen in de nationale warmtebronnenstrategie, welke later dit jaar naar de kamer wordt verstuurd.
17	Biobrandstoffen	Ophoging van de jaarverplichting hernieuwbare energie voor vervoer	Brandstoffentafel Mobiliteit	De maatregel is aanvullend t.o.v. de maatregelen uitgewerkt in de Studiegroep Invulling klimaatopgave Green Deal en opgenomen als bijlage bij deze Kamerbrief.
18	Ontwikkeling kader gedragsinterventies bij klimaatmaatregelen	Ontwikkeling van een gedragswetenschappelijk, beleidsondersteunend kader om het maatschappelijk draagvlak en de effectiviteit van klimaatmaatregelen te vergroten	Dr. R.J. Renes (Hogeschool van Amsterdam) en T. Bouman, Phd (Rijksuniversiteit Groningen)	De maatregel is aanvullend t.o.v. de maatregelen uitgewerkt in de Studiegroep Invulling klimaatopgave Green Deal en opgenomen als bijlage bij deze Kamerbrief.